

Invocabit Bergkerk 10-3-2019

Gemeente van Christus,

In de geestesadem is hij geleid
de woestijn in
veertig dagen lang beproefd
door de uiteenwerper.

Geleid door de geest, beproefd door de duivel. Het lijkt alsof ze aan elkaar vastzitten de Geest en de duivel. Ergens hebben ze met elkaar te maken. Waar eindigt creatieve inspiratie en begint verslavende ideolatrie? Wat is het verschil tussen een vrije scheppende geest en een verwarrende waan? Wat is het verschil tussen het zingen van een psalm en het zingen van opzweepend oorlogslied? Wat is het verschil tussen God en gekte?

Ik voel nog mijn verwarring toen ik jaren geleden na een kerkdienst werd aangesproken door iemand die mij met grote oprechtheid vroeg wilt u met mij bidden, dominee? Ik voelde mij als dominee ineens heel erg nuttig en nodig ja natuurlijk ... tot mijn collega geestelijk verzorger in de psychiatrie vertelde dat deze vrouw zwaar gebukt ging onder psychoses en dat het beter was om niet direct in te gaan op haar vraag naar gebed maar haar op andere wijze nabij te zijn. Wat is het verschil tussen God en gekte? Er is een vrome duivelse stem, de diabolos, de door mekaar gooier, de verwarrende stem, een existentiële desoriëntatie. En die verwarrende stem blijkt een vrome stem, dubbel verwarrend, het zijn allemaal Bijbelcitaties, 'als je een zoon van God bent', zeg dan dat deze stenen broden worden. Als je een kind van God bent, ligt de wereld aan je voeten.

De eerste zondag van de veertig dagen begint met existentiële desoriëntatie. En meer dan voorheen raakt het aan onze tijd. Wij leven in een tijd van transitie. Op allerlei vlak wordt gemerkt dat de patronen waarin wij denken en werken nauwelijks meer voldoen. Wij hebben het woord 'fake news' overgenomen iedereen kent het en gebruikt het ... maar ondertussen, onderhuids tast zo'n woord onze waarden aan, een langzame erosie, waarheid is een relatief begrip, het gaat meer om de boodschapper en de framing dan om de boodschap zelf. Wetenschap, rechtspraak, gezondheidszorg, journalistiek.... ook de kerk ... je kunt ze niet vertrouwen er is een enorme desoriëntatie, een leegte, die zich al vlug vult met wie maar een charismatische uitstraling heeft en de massa in beweging weet te krijgen.

Zeg dan tot deze steen dat het een brood wordt. In de jaren tachtig van de vorige eeuw zongen allerlei beroemde popmuzikanten het lied 'We are the world' 'We are the children' 'We are the ones ... who make a brighter day, so let's start giving ... een lied in de actie tegen de honger in Afrika. Maar er zat ook iets vreemds in het lied, iets wat bleef schuren. Ik citeer: '...As God has shown us, by turning stones to bread.' Ik galmde het lied enthousiast mee. meestal zonder bij de woorden stil te staan. Pas op het tweede gehoor vroeg ik me af. Wanneer heeft God ooit stenen in brood veranderd? De lijst van wonderen is lang. Toch heeft hij nooit van stenen brood gemaakt. As God has shown us, by turning stones to bread klonk blijkbaar niet vreemd, het had wellicht waar kunnen zijn. Dat is het verwarrende. Het had waar kunnen zijn en misschien wil je het ook wel waar hebben. Hoeveel mooier en rechtvaardiger en vredelievender zou deze wereld nu niet zijn geweest, als Jezus destijds op alle verlokkingen 'Ja' had gezegd. Iedereen zou zijn macht aanvaard hebben, niemand zou meer hoeven werken voor zijn dagelijks brood, en wie weet zou een koning die zelf de ergste val kon overleven, er ook wel voor zorgen dat zijn onderdanen, wereldwijd zouden overleven.

Geleid door de geest beproefd door de duivel. Als jij de zoon van God bent zeg dan tot de stenen dat ze broden worden. Toch wijst Jezus af. Waarom? Wel omdat de mens niet van brood alleen leeft. Voor de gemeente van Christus komt niet het brood, maar het Woord op de eerste plaats en juist daardoor krijgt de broodvraag zijn juiste plaats, namelijk in het kader van de gerechtigheid. Hongerige voeten betekent niet God zal zorgen, maar zelf delen van wat je hebt.

Geleid door de geest beproefd door de duivel. Tenslotte speelt de verwarrende stem een laatste kaart het godsvertrouwen. Als je zoon van God bent werp je dan van de dakrand engelen zullen je op handen dragen ... Een prachtig psalmcitaat, psalm 91. De existentiële desoriëntatie gaat diep, deze troostende psalm heeft een duivelse kant. Ik vind het een grote schat uit de liturgische traditie om juist op deze zondag van de verzoeking, die psalm 91 helemaal uit te zingen vanmorgen zelfs in het gregoriaans hoogtepunt in het gregoriaans repertoire maar tegelijk op deze zondag van de verwarring in vraag gesteld ... welke stem is dit? Geleid door de geest.... beproefd door de duivel. Ook de liturgie die wij vieren blijft niet buiten de verwarring. Wij weten het niet. Ook goedbedoelde woorden als liefde en naastenliefde zijn niet veilig. Te vaak denken we dat liefde is: de ander zijn zorgen afnemen, ongevraagd. Misschien zeggen we zelfs wel: God houdt van je. En dat is precies het moment, dat we uit de waarheid vallen. Bij al die hoogstaande overtuigingen en idealen

staat er een engel of een duivel klaar om ons uit de droom te helpen, van het voetstuk af. Misschien is dat ook wel geloven je gewonnen geven aan de waarheid over jezelf. Om jezelf onder ogen te komen. Om een waarachtig mens onder mensen te blijven. Een mens, met dit hart en deze handen. Met dit smoezelige verleden, en deze overmoedige, hoogmoedige toekomstillussies. Met deze gaven, deze tekortkomingen, deze verlangens en deze barsten. Iemand die het niet allemaal alleen kan. Die net zo goed een ander nodig heeft. Soms wanhopig eenzaam, hoe perfect het leven van de buitenkant ook lijkt. Een mens te zijn op aarde in deze wereldtijd is de geest aanvaarden die naar jet leven leidt. Zo dichtte eens Willem Barnard voor ze zondag, het is nog steeds een heel rake zin. Je toevertrouwen aan diegene die je bent bedoeld te zijn. Het is een weg die nooit af is. Soms is het een pijnlijke worsteling en som ontdek je dat het een dans is een omhelzing, een geschenk. Een zegen, zelfs. Pas dan is het volbracht.

(Spaanse dichter Jimenez)

ik ben niet ik

ik ben degene

die ongezien aan mijn zijde gaat

die ik bij tijden bezoek

en die ik bij tijden vergeet

degene die rustig zwijgt als ik spreek

die zachtmoedig vergeeft als ik haat

die rondzwerft daar waar ik niet ga

die overeind blijft als ik sterf

Amen.